

22.05.2005

DRUŠTVO

"VIDEOLETTERS" KARAVAN OD 1. JUNA KREĆE KROZ SVE DRŽAVE BIVŠE JUGOSLAVIJE

Pisma pomirenja putuju i iz Crne Gore

Emil i Saša odrastaju na Palama, u Bosni i Hercegovini. Nerazdvojni su od djetinjstva. Kad tražiš Emila, naći ćeš i Sašu; kad zoveš Sašu, doći će i Emil.

Kasnije, za vrijeme nastave, krišom piju kafu u Sarajevu, kao što odrasli muškarci to čine. Sebe nazivaju Jugoslovenima.

Rat mijenja njihov život iz temelja. Saša mora u vojsku, njegov je otac Srbin. Emil mora da bježi, njegov je otac Musliman. Tamo gdje je Saša, nema mjesta za Emila; gdje Emil odlazi, Saša nije dobrodošao.

Nerazdvojni drugovi se više nikada nijesu vidjeli. Emil u svom video pismu objašnjava Saši zašto: "Nijesam se javljao, jer si tokom rata učinio užasnu stvar, kako sam čuo" - sadržaj je jedne od 20 epizoda TV serije "Videoleters" u kojoj prijatelji koji nijesu razgovarali od ratova na prostoru bivše Jugoslavije razmjenjuju video-pisma želeći da obnove kontakt. Neki izražavaju bijes ili tugu, neki priznaju krivicu, neki opovrgavaju sumnje, glasine, strahove.

Poslije razmjene video-pisma, dosta ljudi se srelo licem u lice, prvi put nakon rata.

Holandani Katarina Rejger i Erik van den Bruk, autori dokumentarca, u dvadeset epizoda dali su šansu bivšim prijateljima, kolegama, nekadašnjim komšijama razdvojenim ratom, da poslije deset i više godina razmijene video-pisma i obnove komunikaciju.

Kako najavljuju Van den Bruk i Rejger, od 1. juna kroz sve države bivše Jugoslavije kreće "Videoleters" karavan koji će posjećivati mjesta u kojima nema veb centara niti pristupa Internetu, a ima zainteresovanih da naprave video-pisma. Karavan kreće iz Srebrenice, a od 7. do 10. juna biće u Crnoj Gori.

- Mnogo ljudi iz Crne Gore nas je već kontaktiralo nakon gledanja epizoda sa željom na naprave video-pismo ili pošalju poruku - kažu Rejger i Van den Bruk.

Serija prikazuje obične ljude koji su nekada bili bliski, a sada su razdvojeni ratom na prostoru bivše Jugoslavije, ličnim traumama preživljenim tokom rata i predrasudama koje postoje o "drugoj strani". Prvi put nakon svih ratova, sve velike nacionalne TV i radio-stanice sa prostora bivše Jugoslavije složile su se da emituju isti program u isto vrijeme, tako da "Videoleters" epizode može da vidi više od 20 miliona ljudi.

Rejgerova za "Vijesti" kaže da je "Videoleters" dokumentarac projekat pomirenja. Sastoji se iz više djelova, a TV serija je samo dio te priče.

- Snimili smo oko 20 epizoda, u svim zemljama bivše Jugoslavije. U svakoj epizodi ljudi koji su se prije rata poznavali, čak i voljeli, a od rata ne govore jedni s drugima, napravili su video-pismo tom bivšem prijatelju, kolegi, komšiji, objašnjavajući zašto se nijesu javljali. Na kraju epizode se često vidi susret, ali i ono najvažnije, kako su svi oni doživjeli rat - kazala je Rejger.

Prema njenim riječima, jedna od ideja projekta je da se vide reakcije mladih koji žive u zemljama koje su nekada bile jedna država, pa u ratu, a koji u tom periodu nijesu ni bili rođeni, a a priori mrze neke države ili nacije.

- Naša video-pisma nijesu napravljena da daju odgovor da li je neko od učesnika kriv ili ne, mi smo se ponašali samo kao video poštari. Osim toga, cilj nije bio da se ti ljudi suoče u direktnoj komunikaciji, jer bi najvjerovatnije došlo do svađe i ružnih riječi, već su i jedna i druga strana primorane da saslušaju šta onaj drugi ima da kaže, bez mogućnosti da prekida, dobacuje, ali da može da odgovori putem drugog video-pisma. Međutim, do tada se strasti smire, i odgovori budu smireniji, ali i iskreniji - kaže Rejger.

Snimajući u svim državama bivše Jugoslavije, autori serijala kažu da su zaključili da je najveći problem u komunikaciji tih ljudi koji su se nekada voljeli "strah od toga šta misli druga strana".

- Uprkos tome što smo mi iz Holandije, pa to povezuju sa Hagom, i činjenice da imamo kamere, pa se boje zloupotreba, ljude sa prostora na kojima se nekada ratovalo najviše je strah od "ideja" u njihovim glavama. Ako ti se neko nije javljao deset i više godina, počinješ da se pitaš zašto je tako. Onda čuješ neki trač, pa počneš da "komponuješ" u svojoj glavi, prebacujući krivicu na drugog.

Upravo o tome je riječ, samo mnogo ozbiljnije, jer je te ljude, ipak, razdvojio rat. Isto tako, tokom rada na ovoj seriji, došli smo do zaključka da razlozi zbog kojih su neki ljudi prekinuli komunikaciju nijesu uvijek banalni. Ponekad je tu riječ o ubistvu, hapšenju, logorima... Onda se primjenjuje princip "hajde svi da ćutimo o tome", koji za posljedicu ima da ljudi u snu vrište, tuku svoju djecu bez razloga, često su pijani, i nadasve nesrećni - kaže Van den Bruk.

Prema riječima Rejger, u situaciji kad politika nametne konflikt, onda je mnogo teže izvući se iz tog kruga. Kao primjer navodi aktuelizovanje priče oko Drugog svjetskog rata, poslije šezdeset godina.

- Priče o tome ko su bili dobri momci, partizani ili četnici, aktuelizovana je i devedesetih i

zloupotrijebljena u ratnoj propagandi, samo zato što te priče nijesu ispričane kada je trebalo, ili nijesu ispričane do kraja. Upravo mi pokušavamo to, da pomognemo da ljudi na vrijeme kažu što misle o ratu i ispričaju svoje priče, ne političke, već lične - ističe ona.

Dušica TOMOVIĆ

VLADA I IVICA

Prva prikazana epizoda iz "Videoletters" serijala "Vlada i Ivica" izazvala je najviše pažnje. Prije početka rata Vlada živi u Beogradu, Ivica kraj Zagreba. Njihovi su očevi kolege, njihove majke prijateljice. Ljeta provode zajedno na Jadranu. Početkom rata, Ivičina majka zove Vladinu: "Sela gore, granatiraju nas, snajperisti su preko puta", ali Vladina majka ne može da povjeruje u ono što čuje. Nešto kasnije, Vladin otac piše Ivičinom: "Znam da je sve tačno tako bilo. Stidim se zbog svega što vam je učinjeno." Ali, odgovora nema.

- Možda su počeli da mrze sve Srbe, pa i nas - misli Vlada.
- Možda im pismo nikada nije ni stiglo - tješi ga baka.
- Dok ne okreneš telefon, nema opasnosti da će ti spustiti slušalicu - kaže mu sestra.

Onda Vlada donosi odluku da...

SNIMANJA U AUTOBUSU

- Pozivamo sve zainteresovane iz Crne Gore da, ako su u mogućnosti, video-pisma naprave u video-centrima, kako bismo ih kada karavan bude prolazio kroz Crnu Goru mogli prihvatiti i odnijeti na željene adrese. Ako nijesu u mogućnosti, mogu da sačekaju kada karavan bude dolazio u njihova mjesta, jer će autobus kojim stižemo biti tehnički opremljen za snimanje - kazao je Van den Bruk.

On dodaje da svi koji žele da upute poruku putem video-pisma ne treba da se ograničavaju samo na poznatu osobu, prijatelja, komšiju.

- Ljudi žele da se na taj način obrate javnosti, da izraze svoj stav o ratu, o svemu što se događalo na ovim prostorima posljednjih godina. Nedavno smo dobili zahtjev čovjeka koji želi da uputi pismo kelneru u Hrvatskoj koji ga je negdje pred rat psovao zato što je govorio srpski, i od tada više ne ide u Hrvatsku - kazali su autori.

INTERNET PULTOVI OD PLJEVALJA DO ULCINJA

Ekipa koja realizuje "Videoletters" mislila je i na sve one koji iz bilo kojeg razloga nemaju pristup Internetu. U većini gradova Crne Gore postoje "Videoletters internet pultovi" gdje svi zainteresovani imaju besplatan pristup Internetu, zajedno sa veb kamerom.

- Ljudi koji su vidjeli seriju, a nemaju pristup Internetu mogu da naprave pismo u tim veb centrima, gdje postoje kompjuter, kamera i obučeni ljudi koji mogu da pomognu, ako nekog traže ili žele da se jave nekom prijatelju ili bivšem komšiji sa prostora bivše Jugoslavije. Otkada se emituje serija, imali smo dosta poziva ljudi iz Crne Gore koji su zainteresovani da naprave video-pismo, i zato smo i na ovom prostoru instalirali te pultove - kazala je Rejger.

U Crnoj Gori postoje "Videoletters internet pultovi" u Pljevljima u Tržnom centru, u Bijelom Polju, u Ulcinj u Bulevaru Đerđa Kastriotia - Skenderbega bb, u Herceg Novom u Ulici Marka Cara br. 8. U Podgorici internet pultovi se nalaze u Ulici slobode 60/I, a u Nikšiću u Ulici Vuka Karadžića 97. Osim toga, kako ističe Rejger, za sve one koji se nakon gledanja "Videoletters" epizoda suoče sa

jakim emotivnim doživljajem ili traumatičnim iskustvom, obezbijeđena je besplatna telefonska pomoć.
Otvorena linija može se nazvati nakon svake prikazane epizode na broj za Srbiju i Crnu Goru, 011/353-75-76.
